

Postawy wobec życia w pieśniach Horacego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Gra edukacyjna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Horacy, *Carmina I, Pieśń 11*.
- Źródło: Horacy, *Carmina I, Pieśń 9*.
- Źródło: *Filozoficzne refleksje i świadomość religijna Horacego*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 1972, nr 8/1, s. 27.

Postawy wobec życia w pieśniach Horacego

Ludolf Bakhuizen, *Rozbicie okrętów w czasie sztormu 1-3 marca 1694 r.*, ok. 1694

Źródło: Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna.

« Horacy

Carmina I, Pieśń 9

Każdy dzień ze spokojem

Przyjmij za losu dar

Źródło: Horacy, *Carmina I, Pieśń 9*.

Refleksja moralna w utworach Horacego, wielkiego liryka rzymskiego, łączyła się z poszukiwaniem szczęścia. Od Arystotelesa zaczerpnął teorię złotego środka, zgodnie z którą nie należy lekceważyć swoich pragnień, choć trzeba zachować umiar w dążeniu do ich spełnienia. Doceniał znaczenie przyjemności i wiedział, że człowiek nie powinien martwić się tym, na co nie ma wpływu. Jego pieśni wyrażają radość życia i wskazują, gdzie i jak można ją odnaleźć.

Twoje cele

- Przeanalizujesz wybrane *Pieśni* Horacego, zwracając uwagę na wyrażoną w nich postawę wobec życia.
- Zastanowisz się nad wpływem greckiej filozofii życia na światopogląd Horacego.
- Ocenisz aktualność wzorców szczęśliwego życia zawartych w *Pieśniach*.

Przeczytaj

Światopogląd prezentowany w pieśniach Horacego jest świadectwem czerpania z różnych systemów filozoficznych – od Arystotelesa przez epikureizm do stoicyzmu. Idealem jest człowiek żyjący w zgodzie ze światem, zrównoważony wewnętrznie, niedbający o przyszłość, zadowolony z życia, które prowadzi.

“ **Filozoficzne refleksje i świadomość religijna Horacego**

Lekarstwem na melancholię było dla Horacego wyzyskanie chwili. Jest to słynne horacjańskie „carpe diem”. Takiej filozofii i postawy (wobec życia uczy się poeta od epikurejczyków. Z subtelnym bowiem odczuciem i wrażliwością na życie, stanowiące przedmiot przeżycia poetyckiego, które w równej mierze czerpie ze świata rzeczywistości – jak z mitu, z radości – jak z bólu, z prawdy – jak z błędu, szła w parze u Horacego rozległa znajomość antycznej myśli filozoficznej.

Źródło: *Filozoficzne refleksje i świadomość religijna Horacego*, „Studia Philosophiae Christianae” 1972, nr 8/1, s. 27.

Giacomo Di Chirico, *Quinto Orazio Flacco (Horacy)*, 1871

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Taki sposób postrzegania życia prezentuje Horacy w obu utworach z książki *Carmina I: Pieśni 9 i Pieśni 11*.

“ Horacy

Carmina I, Pieśń 9

Spójrz, jak **Soraktu** szczyt
Biało się jarzy w śniegu,

Rzeki ściał ostry mróz
I zatrzymał je w biegu,
Las się pod śniegu ciężarem ugina.

Nie skąp ognisku drew,
Sobie nie żałuj wina,
Kaź czteroletnie dać
Z **dwuusznego sabina**.
To cię, **Taliarchu**, przed mrozem
uchroni.

Reszta – to bogów rzecz.
Ufaj im. Bo, gdy oni
Wichry przepędzą precz,
Z morza wrzącego toni,
Nie drgnie już cyprys ni stare jesiony.

Troskę o jutro rzuć!
Každy dzień ze spokojem
Przyjmij za losu dar,
Zapisz na dobro swoje.
Baw się **Kamena** i wiedz korowody,

Zanim ci przykry szron
Włosy przysypie, młody!
Idź na ulicę, w tłum,
Zaznaj miłej swobody
Schadzek wieczornych przy szepcie tajemnym...

Chętnej dziewczyny śmiech
Zdradzi ją w kątku ciemnym,
Kiedy zesuwasz w dół
Klejnot jej naramienny...
Niby się wzbrania, lecz opór daremny.

Źródło: Horacy, *Carmina I*, *Pieśń 9*.

Adalbert von Roessler, *Horacy*, 1922

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

((Horacy

Carmina I, Pieśń 11

Nie pytaj, po cóż wiedzieć, jaki mnie, jaki tobie
kres od bogów pisany, **Leukonoe**, wróżbom
kabały babilońskiej nie ufaj, pytać próżno,
czy Jowisz zimy mnogie, czy ostatnią zapowie,
która od skał odbija morza fale tyrreńskie.

Bądź mądra, wino cedź, nadzieję, póki nie pryska,
powściągnij. Nawet teraz, gdy mówimy, umyka
czas nienawistny. **Jutra nie czekaj. Z dnia korzystaj.**

Źródło: Horacy, *Carmina I, Pieśń 11*.

Człowiek nie ma wpływu na „boską” sferę przyrody, nie powinien dociekać, co planują bogowie, którzy kierują losem świata: „jaki mnie, jaki tobie/kres od bogów pisany”, a wykorzystać „każdy dzień” dany przez bogów i żyć zgodnie z prawami świata, którego jest częścią (**stoicyzm**). W ten sposób osiągnie się **cnotę** – *virtus* (w tekstach pojawiają się obrazy przyrody, które nie rodzą buntu, ale są pretekstem do wyrażenia spolegliwości: „nie pytaj” – mówi podmiot do Leukonoe, „ufaj bogom” – przekonuje Taliarcha). Wtedy dopiero może dzielić się z innymi radością życia, korzystać z niego („zanim ci przykry szron włosy przysypie”) (**epikureizm**), zdać się na przeznaczenie: „przyjmij losu dar”, „Nie pytaj (...), jaki kres od bogów pisany. Pamiętaj, jak ważne jest umiarkowanie w namiętnościach, pragnieniach i pożądaniami («bądź mądra»), («wino cedź, nadzieję, póki nie pryska, powściągnij»).”

Thomas Dessoulav, *Ponte dell'Acquoria a Tivoli*, 1830–1840

Inne konteksty literackie do pieśni Horacego:

- a) zachęta do zabawy, której wzorzec wcześniej został opisany w dziewiątej scenie z tarczą Achillesa – *Iliada* Homera,
- b) motywy stoickie obecne również w *Rozmyślaniach* Marka Aureliusza,
- c) podobna metaforyka wykorzystana przez Leopolda Staffa w wierszu *Marek Aureliusz mówi*,
- d) „ludzki ład o który biją żywioły cztery” – Zbigniew Herbert, *Do Marka Aurelego*.

Słownik

cnota

(łac. *virtus*, gr. *arete* – cnota, dzielność) jedno z kluczowych pojęć etyki oznaczające trwałą dyspozycję do czynienia dobra; w starożytnej filozofii greckiej termin *arete* oznaczał siłę fizyczną, odwagę i zarazem sprawność moralną, w niej objawiała się doskonałość natury ludzkiej; w etyce Arystotelesa cnota jest środkiem do osiągnięcia szczęścia

epikureizm

jeden z trzech głównych nurtów filozofii okresu hellenistycznego, zainicjowany przez Epikura z Samos; w myśl tej doktryny w życiu należy zaspokajać tylko naturalne potrzeby, niezbędne do przeżycia, i tylko z nich czerpać przyjemność (tzw. hedonizm umiarkowany); Epikur nauczał w swoim ogrodzie, do którego mógł wstąpić każdy przechodzień, aby nieco odpocząć, napić się wody i wziąć udział w przyjemnych intelektualnych pogadankach

stoicyzm

jeden z trzech głównych nurtów filozofii okresu hellenistycznego, zainicjowany przez Zenona z Kitium; system filozoficzny głoszący atomizm i zasadę niewzruszoności – nieodczuwania żadnych emocji, zdystansowanie od spraw bieżących; Zenon z racji tego, iż nie był Ateńczykiem, nie mógł nabyć w mieście budynków, żeby utworzyć własną szkołę; nazwa pochodzi od greckiego określenia „portyk malowany”, (gr. *he stoa he poikile*), gdyż filozof wykładał w portyku

Mapa myśli

Polecenie 1

Przeanalizuj poniższe mapy myśli i uzupełnij puste pomarańczowe pola.

W mapie pierwszej: wyjaśnij symboliczny sens podanych motywów oraz wypisz cytaty z *Pieśni 9* dotyczące rad udzielanych przez podmiot, które składają się na określony model życia.

W mapie drugiej zacytuj: pouczenia w zwrotach do adresata oraz fragmenty *Pieśni 11* obrazujące cechy osoby mówiącej.

-

Polecenie 2

Na podstawie map myśli i pieśni Horacego określ, jakie postawy wobec życia przedstawił w nich autor. Zwróć uwagę na znaczenie motywów występujących w wierszach.

” Horacy

Carmina I, Pieśń 9

Spójrz, jak Soraktu szczyt
Biało się jarzy w śniegu,
Rzeki ściął ostry mróz
I zatrzymał je w biegu,
Las się pod śniegu ciężarem ugina.

Nie skąp ognisku drew,
Sobie nie żałuj wina,
Kaź czteroletnie dać
Z dwuuszego sabina.
To cię, Taliarchu, przed mrozem uchroni.

Reszta – to bogów rzecz.
Ufaj im. Bo, gdy oni
Wichry przepędzą precz,
Z morza wrzącego toni,
Nie drgnie już cyprys ni stare jesiony.

Troskę o jutro rzuć!
Každy dzień ze spokojem
Przyjmij za losu dar,
Zapisz na dobro swoje.
Baw się Kameną i wiedź korowody,

Zanim ci przykry szron
Włosy przysypie, młody!
Idź na ulicę, w tłum,
Zaznaj miłej swobody
Schadzek wieczornych przy szepcie tajemnym...

Chętnej dziewczyny śmiech
Zdradzi ją w kątku ciemnym,
Kiedy zesuwasz w dół
Klejnot jej naramienny...
Niby się wzbrania, lecz opór daremny.

Źródło: Horacy, *Carmina I, Pieśń 9.*

” Horacy

Carmina I, Pieśń 11

Nie pytaj, po cóż wiedzieć, jaki mnie, jaki tobie
kres od bogów pisany, Leukonoe, wróżbom
kabały babilońskiej nie ufaj, pytać próżno,
czy Jowisz zimy mnogie, czy ostatnią zapowie,
która od skał odbija morza fale tyrreńskie.
Bądź mądra, wino cedź, nadzieję, póki nie pryska,
powściągaj. Nawet teraz, gdy mówimy, umyka
czas nienawistny. Jutra nie czekaj. Z dnia korzystaj.

Źródło: Horacy, *Carmina I, Pieśń 11.*

Gra edukacyjna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź, czy dobrze interpretujesz pieśni Horacego (*Carmina I, Pieśń 9* i *Carmina I, Pieśń 11*).

Przed tobą 12 pytań o rosnącym poziomie trudności. Na każdą odpowiedź masz 30 sekund. Podczas gry trzy razy możesz skorzystać z kół ratunkowych: dodatkowego czasu, zawężenia wyboru odpowiedzi do dwóch oraz dodatkowej szansy. Każdy błąd uniemożliwia kontynuowanie quizu – zacznij wtedy od nowa.

Test

Zagraj i sprawdź sprawdź, czy dobrze interpretujesz pieśni Horacego

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

5 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Postawy wobec życia w pieśniach Horacego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Lektura obowiązkowa

5) Horacy – wybrane utwory;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele lekcji. Uczeń:

- analizuje wybrane *Pieśni* Horacego, zwracając uwagę na wyrażoną w nich postawę wobec życia,
- określa, jaki wpływ na światopogląd Horacego miała grecka filozofia życia,
- ocenia aktualność wzorców szczęśliwego życia zawartych w *Pieśniach*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- praca z tekstem.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Recytacja.** Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują się do głośnego czytania utworu w e-materiale: *Carmina I: Pieśń 9, Pieśń 11* Horacego z elementami aktorskiej interpretacji.

Faza wprowadzająca:

1. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji. Nauczyciel zadaje pytania: jakie poglądy na temat sensu ludzkiego życia prezentowali starożytni filozofowie: epikurejczycy i stoicy? Czy coś ich łączyło?
Uczniowie odpowiadają, wykorzystując swoją dotychczasową wiedzę.
Nauczyciel informuje, że celem pracy uczniów będzie analiza dwóch pieśni Horacego z książki *Carmina I: Pieśni 9 i Pieśni 11*. Podaje temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Prowadzący prosi, by wybrane osoby odczytały pieśni Horacego zacytowane w e-materiale. Następnie pyta uczniów o ich pierwsze wrażenia, ewentualnie wyjaśnia niezrozumiałe fragmenty utworów.
2. Uczniowie dzielą się na 4-sobowe zespoły, w których przystępują do pracy z multimediami: analizują mapy myśli dotyczące pieśni Horacego. Wykonują wszystkie polecenia i ćwiczenia zawarte w tej sekcji. Później liderzy zespołów przedstawiają propozycje odpowiedzi, pozostali uczniowie i nauczyciel mogą je uzupełnić w razie potrzeby.

Faza podsumowująca:

1. Podsumowaniem pracy uczniów jest rozegranie gry edukacyjnej. Prowadzący odczytuje kolejne pytania, a uczniowie zgłaszają chęć odpowiedzi. Nauczyciel może ocenić pracę szczególnie aktywnych osób.

Praca domowa:

1. Przygotuj prezentację multimedialną, w której podsumujesz zdobyte podczas lekcji wiadomości.
2. Przygotuj prezentację multimedialną na temat: *Wskazówki Horacego dla człowieka współczesnego*, w której podsumujesz zdobyte podczas lekcji wiadomości.

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Horacy, *Dzieła wszystkie*, przeł. i opr. A. Lam, Warszawa 1996.
- Ernst Robert Curtius, *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, Kraków 1997.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Mapa myśli” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.